

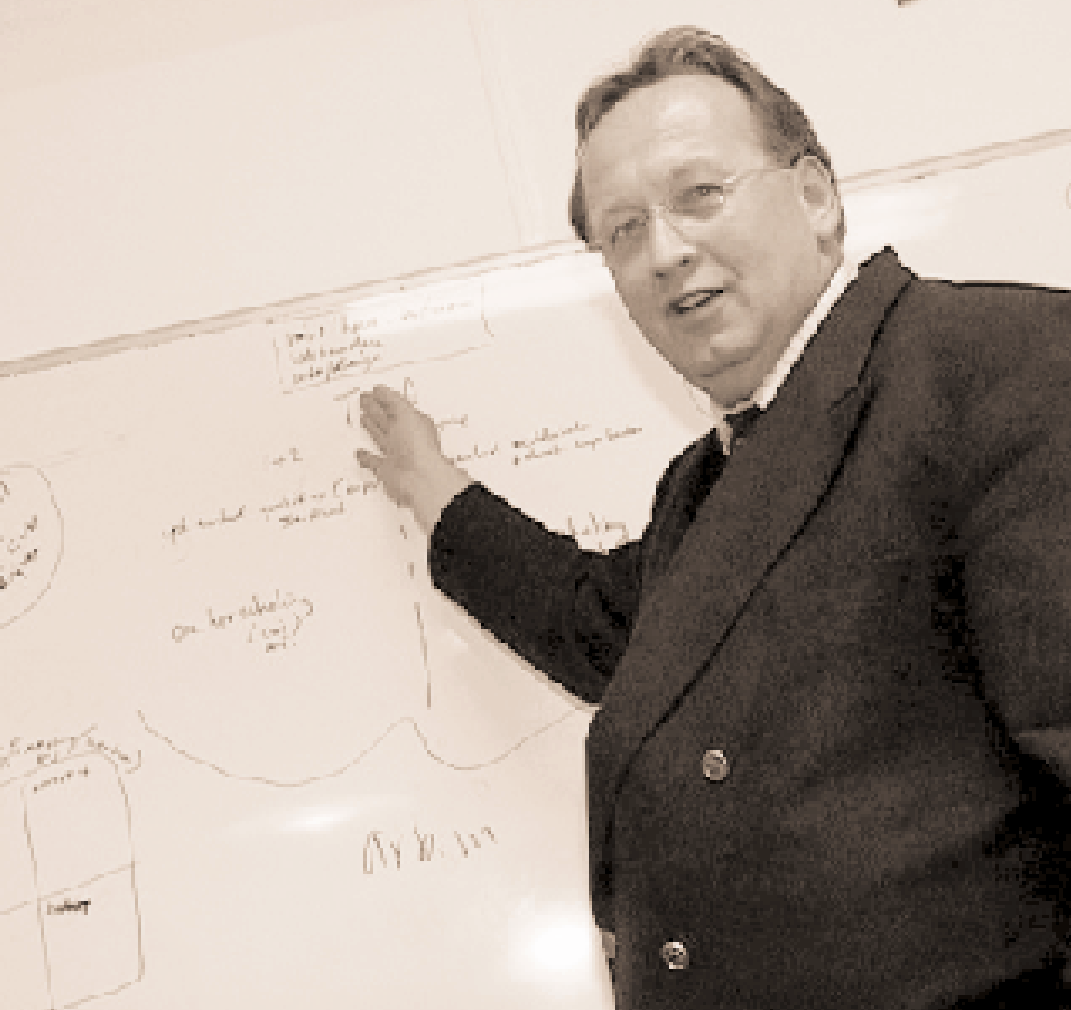
Consultants Engberts en Van Zwieten in advies aan AOC Raad:

Aandacht voor ontwikkeling assortiment

In de vraag naar het toekomstperspectief van aoc's is het niet zinvol om primair in te zetten op verdere schaalvergroting of op het oprekken van het domein. Veel verstandiger is om gezamenlijk de aandacht te richten op de ontwikkeling van het assortiment. Niet positionering of protectionisme moeten daarbij de leidraad vormen, maar de vraag: hoe leid je voldoende gekwalificeerde mensen op voor het agrofoodcomplex? Dat concluderen consultants Jan Engberts en Jos van Zwieten (van EB Management BV) in een analyse die zij maakten in opdracht van de AOC Raad.

“**J**e kunt wel een jaar lang voetballen, maar kun je dan ook echt scoren?”, begint Jan Engberts van EB Management over zijn analyse van de positie van aoc's in het licht van hun toekomstperspectief. Het gebruik van de voetbalterminologie hangt samen met de ingewikkelde titel van het project van de AOC Raad dat meer licht moet werpen op het individuele en gezamenlijke toekomstperspectief van de aoc's. Het heet GOAL en staat voor 'Gezamenlijk Optimum AOC's op landelijk en instellingsniveau'. Het jaar voetballen slaat op de duur van het project. 'Scoren' betekent dat dit project echt oplossingen moet bieden waarmee de aoc's daadwerkelijk hun positie kunnen verstevigen. Volgens Engberts en collega Van Zwieten liggen er goede kansen. Althans in de conclusies die zij op basis van de analyse hebben neergelegd.

◀ **Jos van Zwieten en Jan Engberts: gezamenlijke aandacht richten op de ontwikkeling van het assortiment van aoc's**

Bewonderenswaardig

Om tot die analyse te komen worstelde EB management de relevante literatuur door en voerde ze gesprekken met alle colleges van bestuur. Intensieve gesprekken, want Engberts en Van Zwieten – gepokt en gemazeld in de wereld van het beroepsonderwijs – zijn niet tevreden met oppervlakkige antwoorden. Engberts was eind jaren '80 procescoördinator SVM/BVE en daarmee coördinator van het proces dat leidde tot multisectorale fusies van instellingen voor mbo, streekscholen en volwassenenonderwijs. Meer recent opereerde hij als regievoerder mavo/vmbo, projectmanager leerwerktrajecten, en tekende hij en passant ook voor het inmiddels geaccordeerde plan van het MKB voor 10.000 leerbanen. Jos van Zwieten werkte in de wereld van de landelijke organen o.a. als directeur en als onderzoeker. Doel van de gesprekken was om de

zorgen en zegeningen van de individuele aoc's in kaart te brengen en die af te zetten tegenover de probleemstellingen die de AOC Raad hen had aangereikt. Kortgezegd kwam het neer op de vraagstelling: Wat is de positie van de aoc's in zijn totaliteit en individueel en welke mogelijkheden zijn er voor de versterking van de continuïteit en voor de waarborging van de kwaliteit? Engberts: "Door de confrontatie van de inhoud van de gesprekken en die vraagstelling wilden we vanuit het gezichtsveld van de aoc's boven tafel krijgen wat onze visie op het vraagstuk van de aoc's is." Engberts en van Zwieten vonden de gesprekken inspirerend. "Aoc-bestuurders zijn sterk betrokken bij de inhoud en hebben veel affiniteit met de sector." De wijze waarop de scholen erin slagen om overeind te blijven, vinden ze bewonderenswaardig. "Economisch gezien gaat het in de landbouw al een tijd stukken minder en ondanks dat zijn die aoc's er nog

steeds. Dat zit hem in een combinatie van bestuurskracht, creativiteit en slimheid. Dat vinden we geweldig interessant."

Engberts en Van Zwieten constateerden dat de gesprekken met de bestuurders per aoc heel verschillende beelden opleverden. "Om in enkele woorden de problemen samen te vatten zoals die door alle aoc's worden ervaren, bleek niet gemakkelijk", aldus Engberts.

Wel is volgens hem duidelijk dat ieder aoc voor zich worstelt met zijn bestaansrecht en de continuïteitsvraag. Desondanks slaagden de consultants erin om de voor de aoc's gezamenlijke probleemgebieden te definiëren en die terug te brengen tot drie kernbegrippen: de toekomstgeoriënteerdheid, het domeindenken en –doen en de belevingswereld in en rond aoc's. Met name het domeindenken neemt in de analyse van de consultants een centrale plaats in.

Domein-gerelateerd

“Wat aoc’s bindt, is de vraag of ze een goed assortiment hebben en of zich dat verder ontwikkelt”, legt Engberts uit. “Anders gezegd: sluiten de aoc-opleidingen voldoende aan op wat jonge mensen en bedrijven willen en zijn aoc’s bereid om gezamenlijk in dat domeindenken een stevige positie in te nemen?” Vanuit de huidige positie van aoc’s is die vraagstelling volgens Engberts en Van Zwieten essentieel, maar lastiger dan zich op het eerste gezicht laat aanzien. Onderwijsinstellingen zijn allemaal groter en autonomer geworden. Desondanks is het vaak een groot probleem om hun opleidingen op de

nieuwe beroepen ontstaan door integratie van ‘oude’ beroepen. Dat zie je ook in hoge mate in het agrofood-complex.” Bijvoorbeeld logistiek, techniek en economie zijn aspecten die in die wereld steeds meer aandacht krijgen en zich vertalen in beroepen of delen ervan. Volgens Engberts en Van Zwieten betekent het dat aoc’s er niet verstandig aan doen om bijvoorbeeld economische opleidingen met een groen kleurtje te ontwikkelen, maar de aandacht moeten richten op domein-gerelateerd economisch opleiden. En in het geval van de twee andere genoemde aspecten, logistiek- en technisch-gerelateerd.

Ook over de positioneringsdiscussie – bij LNV of OCenW – hebben Engberts en Van Zwieten in het licht van het toekomstperspectief van aoc’s zo hun opvattingen. “Natuurlijk is de rol van LNV voor aoc’s ook psychologisch van belang”, betoogt Jan Engberts. “Maar realiseer je wel dat tegenwoordig 75 procent van de wetgeving niet in nationaal maar in Europees verband wordt bepaald. Bovendien is het agrofoodcomplex al lang niet meer het terrein van alleen LNV, ook andere departementen houden zich ermee bezig. Je kunt je zelfs afvragen of het gehele beroepsonderwijs wel bij OCenW thuishoort, gezien de ontwikkeling en relatievorming.”

“Wat aoc’s bindt, is de vraag of ze een goed assortiment hebben en of zich dat verder ontwikkelt”

verschillende locaties overeind te houden. “In die positie is het logisch dat colleges van bestuur – gedreven door het streven naar de continuïteit van hun organisatie – eigen keuzes maken. Het risico is echter dat aoc’s daardoor onderling uit elkaar gedreven worden, waardoor een krachtige positie van het aoc-onderwijs als geheel ondermijnd wordt.” “In de benadering van dit probleem is het de kunst om automatisen in het denken te vermijden en de gebaande paden te verlaten”, vindt Engberts. De oplossing ervan zit hem niet de omvang. “Een kleine banketbakker kan het geweldig goed doen en een grote supermarkt kan het bijzonder slecht vergaan. Iedere schaal kent zijn eigen problemen.” Ook het oprekken van het domein achten Engberts en Van Zwieten niet zinvol. Binnen de bestaande verhoudingen tussen onderwijsinstellingen leidt dat alleen maar tot meer concurrentie. Bovendien levert het nauwelijks iets op. Veel vezenlijker is volgens het duo dat scholen naar hun omgeving kijken en daar hun assortiment op afstemmen. “Binnen beroepen ontstaan specialisaties. En

Eigen verhaal

“Met de acceptatie van een dergelijke visie op de ontwikkeling van het assortiment wordt ook het belang van kennis en kennisontwikkeling hiervoor onderkend”, vervolgt Van Zwieten. “De realiteit is echter dat de relatie tussen Aequor – de kennisontwikkelaar bij uitstek op dit terrein – en de aoc’s, evenals in een groot deel van de rest van het beroepsonderwijs, danig verstoord is. “Dat komt omdat ze te weinig met elkaar hun gezamenlijk belang gedefinieerd hebben”, legt hij uit. “Aequor en veel van de andere kenniscentra zitten gevangen in hun sector. Ze zijn behept met een voor-en-door-de-sector-denken. Bij maatschappelijke instellingen als aoc’s en roc’s staat juist de maatschappelijke positie centraal. Dus niet van, maar voor de sector. Om die brug daartussen te slaan is bijzonder lastig.” Een eigen leerstoel waarop hij zich als hoogleraar voor het groene onderwijs zou bezighouden met deze onderwijs-/arbeidsmarktproblematiek zou beslist een goede zaak zijn, vindt Engberts daarom.

Vervolg

De analyse van EB management – neergelegd in een dik rapport – is het resultaat van de eerste fase in het project GOAL van de AOC Raad. Hoe zou het vervolg moeten zijn? Jan Engberts: “Eerst moet duidelijk worden of de gezamenlijke aoc-bestuurders onze visie op de problematiek delen. Als dat zo is, hebben we een basis om door te gaan. In dat geval zou aansluitend de omgevingskant aan de orde moeten komen. Dus aan de stakeholders vragen hoe zij hier tegen aankijken. In de derde fase zou dan op basis van een gezamenlijk beeld een actieplan opgezet moeten worden.” ☞

Pieter Boetzkes